

ผลกระทบของการเมืองหลังความจริงต่อสังคมประชาธิปไตย ในการเลือกตั้งทั่วไปประเทศไทย พ.ศ. 2566

The Impact of Post-Truth Politics on Democratic Society in the 2023 Thai General Election

จีระวัฒน์ สีนะกนิษฐ

Jeerawat Linakanit

สถาบันรัชต์ภาคย์

Rajapark Institute, Thailand

E-mail: Jeerawat11@Gmail.com

Received April 26, 2025; Revised May 30, 2025; Accepted June 10, 2025

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเริ่มต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลากว่า 93 ปีที่ผ่านมา พัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทยยังคงมีความไม่แน่นอนทางการเมืองที่ดำรงอยู่มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของยุคดิจิทัล ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างอิสระ และทั่วถึง สภาวะดังกล่าวนำไปสู่คำถามว่า การรับรู้ข้อมูลจากพื้นที่สาธารณะออนไลน์ภายใต้บริบทของยุคการเมืองหลังความจริงมีผลกระทบต่อประชาธิปไตยไทยอย่างไร บทความนี้มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2566 โดยรวบรวมข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทั้งในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้ง และนำไปวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่สะท้อนผลกระทบของการเมืองยุคหลังความจริงต่อสังคมประชาธิปไตยไทย จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมบนพื้นที่สาธารณะออนไลน์สามารถส่งเสริมประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้ หากผู้ใช้งานมีทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อและได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและปราศจากอคติ ในทางกลับกัน ผลกระทบเชิงลบจากข่าวปลอม ทั้งข้อมูลบิดเบือน ข้อมูลเท็จ และข้อมูลที่มีเจตนาทำลายก็ปรากฏให้เห็นเช่นกัน อันส่งผลให้เกิดการทำลายความชอบธรรมของสถาบันทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นเชิงอารมณ์ การตัดสินใจทางการเมืองที่ผิวเผิน การแบ่งขั้วความขัดแย้ง ประชาธิปไตยฟองสบู่ และความเหลื่อมล้ำในพื้นที่สาธารณะ ปัจจัยเหล่านี้ล้วน

เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการถดถอยของประชาธิปไตยเสรี อีกทั้งยังเปิดช่องให้แนวคิดประชานิยมขยายตัวในสังคมการเมืองไทย

คำสำคัญ: การเมืองหลังความจริง; ชาวปลอม; สังคมประชาธิปไตย

Abstract

Thailand transitioned to a democratic system in 1932. However, over the past 93 years, the development of democracy in Thailand has been persistently marked by political instability. One crucial factor that can foster democratic stability is public political participation, especially within the digital age, where citizens can access information and express political opinions freely and extensively. This context raises the question of how the perception of information from online public spheres, under the prevailing conditions of a post-truth political era, impacts Thai democracy. This article aims to examine phenomena observed during the 2023 general election by collecting political information and public discourse from social media, both before and after the election. This data was then subjected to content analysis to construct a conceptual framework that reflects the impact of the post-truth political era on Thai democratic society. The study findings indicate that online public sphere participation can foster deliberative and participatory democracy, provided that users possess media literacy skills and receive accurate, unbiased information. Conversely, negative impacts from fake news, including misinformation, disinformation, and malinformation, were also evident. These adverse effects led to the erosion of legitimacy for political institutions, emotionally charged discourse, superficial political decision-making, increased polarization, the phenomenon of bubble democracy, and widening inequalities within the public sphere. These factors collectively contribute to the decline of liberal democracy and simultaneously create avenues for the expansion of populist ideologies within the Thai political landscape.

Keywords: post-truth; fake news; Thai democracy

บทนำ

จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 มีทั้งสิ้น 65.4 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ถึง 51.0 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 จากปีก่อนหน้า ซึ่งสาเหตุหลักในการใช้งานอินเทอร์เน็ตคือ เพื่อการหาข้อมูล และการติดตามข่าวสารเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 67 และร้อยละ 63.6 ตามลำดับ (Kemp, 2025; Nukulsomprathan, 2025) สถิติ

ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการบริโภคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ดังเห็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อมีกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2566 Thai Media Fund (2024) พบว่า ประเด็นที่มียอดการมีส่วนร่วม (engagement) สูงสุดของเดือนมกราคม – ธันวาคม พ.ศ. 2566 จาก 5 ช่องทางสื่อสารออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook YouTube TikTok Instagram และ X พบว่า 9 ใน 10 อันดับหัวข้อที่มีอันดับการมีส่วนร่วมสูงสุดในปี พ.ศ. 2566 เป็นประเด็นเกี่ยวกับการเมือง และจากประเด็น 120 อันดับที่มีส่วนร่วมสูงสุด (3.85 พันล้าน) พบว่า ร้อยละ 58 เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น การหาเสียงของพรรคต่าง ๆ การจัดตั้งรัฐบาล การเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในสหรัฐอเมริกาในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมาในปี พ.ศ. 2567 พบว่า มีการหาข้อมูลผ่านการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนจากยอดผู้ชม YouTube ที่สูงขึ้นหลังการตีเบตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาครั้งแรก โดยยอดผู้ชมเนื้อหาเกี่ยวกับทรัมป์เพิ่มขึ้น ร้อยละ 160 เช่นเดียวกับไบเดนที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 186 ในสัปดาห์เดียวกัน โดยภายหลังในสัปดาห์แรกหลังการเสนอชื่อของแฮริส ยอดการมีส่วนร่วมบน TikTok ของแฮริสก็สูงถึง 27 ล้านครั้ง (Worthen, 2024)

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่รับรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์พบว่า ข้อมูลบางส่วนอยู่ในรูปแบบของข่าวปลอม (fake news) ที่เกิดจากทั้งการบิดเบือนข้อมูล (dis-information) และข้อมูลเท็จ (mis-information) รวมถึงการนำข้อมูลแฝงเจตนาร้าย (mal-information) เข้าสู่พื้นที่สาธารณะ เช่น ข่าวหีบบัตรเลือกตั้งหายไปจากห้องเก็บรักษา คลิปเจ้าหน้าที่ กกด กบัตรเลือกตั้งกันเอง รายชื่อพรรคเพื่อไทยและก้าวไกลหายจากเอกสารคู่มือเลือกตั้ง (Anti-Fake News Center, 2023) การทวิตของพรรคก้าวไกลเพื่อให้ตรวจสอบเอกสารที่ถูก “คาดการณ์” ว่าเป็นคำแถลงนโยบายรัฐบาลเศรษฐา 1 การกล่าวด้วยคำพรคภูมิไจไทยว่า เลือกภูมิไจไทยจะได้ประยุทธ์เป็นนายกฯ (PPTV Online, 2023) เป็นต้น นอกจากนี้ ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2568 โดยนายชยพล สท้อนดี ได้เปิดเผยหลักฐานการสั่งการหน่วยงานให้ทุกเหล่าทัพจัดตั้งคณะทำงานความมั่นคงพิเศษให้ดำเนินงานตามแผนงาน IRC (Information Related Capabilities) ในการปฏิบัติการทางไซเบอร์ ซึ่งมีทีมสารนิเทศความมั่นคง (Cyber team) วางแผนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพบว่าเป้าหมาย HVT (High Value Target) บางส่วนเป็น สส. พรรคประชาชนถึง 22 เป้าหมาย โดยการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ฝ่ายเห็นต่างได้ปักหมุดสำคัญในโครงการเป็นปีที่มีการเลือกตั้ง คือ ปี พ.ศ. 2570 และ พ.ศ. 2574 สะท้อนให้เห็นการตระหนักถึงอิทธิพลสื่อสังคมออนไลน์บนพื้นที่สาธารณะที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ไม่เพียงแต่การเลือกตั้งในประเทศไทยเท่านั้น ยังพบว่าการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐก็มีการรายงานเกี่ยวกับข่าวปลอมในช่วงการเลือกตั้งเช่นกัน โดย Center for

Countering Digital Hate (2024) รายงานว่า Elon Musk แสดงความเห็น 87 โพสต์บนบัญชี X สนับสนุน คำกล่าวอ้างอันเป็นเท็จหรือทำให้เข้าใจผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 23 ตุลาคม 2024 โดยมียอดชมรวมทั้งหมด 2 พันล้านครั้ง

เหตุการณ์ดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดคำถามซึ่งนำไปสู่การอภิปรายอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับ สถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งประชาชนอยู่ในพื้นที่สาธารณะที่เต็มไปด้วยข่าวปลอมที่มาจาก การบิดเบือนข้อมูลและข้อมูลเท็จนั้น ส่งผลอย่างไรต่อสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทยในยุคการเมือง หลังความจริง เมื่อพื้นที่หลักในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างรวดเร็วและเข้ามากำหนดทิศทางการรับรู้ ความเป็นไปของสังคม ภายใต้การสร้างวาทกรรมทางการเมืองผ่านการกระจายความคิดเห็นของบุคคล ที่มีอิทธิพล มีอารมณ์ ความคิด ความเชื่อทางการเมืองและความเห็นส่วนบุคคลมีความสำคัญ เหนือกว่าความเป็นจริงทางการเมืองที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การนำเสนอ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สาธารณะอ้างอิงเฉพาะพรรคและความคิดเห็นที่มีอิทธิพลต่อความคิดต่อผู้รับสื่อ

การศึกษา ปรากฏการณ์การเมืองยุคหลังความจริงในประเทศไทยที่ ส่งผลต่อสังคม ประชาธิปไตยในไทย ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารอบแนวคิด (conceptual framework) สำหรับ การทำความเข้าใจต่อการเมืองในยุคหลังความจริงบนพื้นที่สาธารณะในประเทศไทยโดยเฉพาะในการ เลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 รวมช่วงระยะเวลา 2 เดือนก่อนและหลังการเลือกตั้ง ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในพื้นที่สาธารณะออนไลน์ ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อความเข้าใจในการสร้าง กรอบแนวคิดสำหรับผลกระทบของการเมืองยุคหลังความจริงต่อสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทย

สังคมประชาธิปไตยไทย

จุดกำเนิดสังคมประชาธิปไตยในไทยเริ่มเมื่อ “คณะราษฎร” ได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง ประเทศ จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 20 ฉบับ โดยฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมีการทำรัฐประหารสำเร็จ 13 ครั้ง (ThaiPBS, 2023b; Bangkokbiznews Online, 2023) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนรัฐธรรมนูญในประเทศต่าง ๆ อาทิ สหรัฐอเมริกา ที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวมาแล้วกว่า 200 ปี แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติม 27 ครั้ง (Spotlight Editorial Team, 2023; Parliament Museum, 2020) ประเทศญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 3 ฉบับ อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นยังคงใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ซึ่งจัดทำโดยสหรัฐอเมริกาตั้งแต่หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1947 และยังไม่เคยแก้ไขมาจนถึงปัจจุบันกว่า 70 ปี (Thongmuang, n.d.; Tangrattanakhotikul, 2021) ในขณะที่รัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้ที่มีการประกาศใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 มีการแก้ไขมาแล้ว 9 ครั้ง (Constitutional court, n.d.; The Korea Law Information Center, 2015) สำหรับสถาบันการเมืองไทย เมื่อพิจารณาการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ พบว่าระหว่างปี พ.ศ.

2562–2566 มีพรรคการเมืองที่จัดใหม่มากถึง 44 พรรค (Office of The Election Commission of Thailand, n.d.) และพรรคการเมืองที่ยุบพรรคระหว่างปี พ.ศ.2562–2566 มีจำนวนทั้งหมด 19 พรรค สะท้อนถึงความอ่อนไหวของประชาธิปไตยในสังคมไทยเนื่องจากโครงสร้างทางการเมืองที่เปราะบางของไทย นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายทั้งหลักนิติธรรม การตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ และสถาบันการเมืองแล้ว สื่อมวลชนที่เป็นอิสระ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในประเทศก็ส่งผลต่อความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในสังคมอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน (Buaban & Naknaen, 2021; Jaiyakiew & Pranit, 2022) ที่ผ่านมาสถาบันสื่อแบบดั้งเดิมถูกรวบงำโดยกลุ่มผู้มีอำนาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการตรวจสอบและการนำเสนอ (Phongpaichit & Baker, 2022) อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลและการเปลี่ยนรูปแบบการใช้สื่อจากแบบดั้งเดิมมาสู่ช่องทางสื่อสารออนไลน์มากขึ้น ทำให้ผู้ใช้งานมีอิสระในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ และสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างตรงไปตรงมา มีเสรีภาพมากขึ้น นอกจากนี้สถิติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หัวข้อในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และยอดการมีส่วนร่วม (engagement) ก็อยู่ในระดับสูงดังที่กล่าวไปข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัว และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่อยู่ในระดับสูงเช่นกัน นักวิชาการหลายคนมองว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นอีกตัวขับเคลื่อนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในสังคมไทย (Phrakhrakutarasatitkun et al., 2024; Surinthanon & Varaphon, 2019; Phongsawat, 2019; Wacharachinoros, 2024) ในทางกลับกัน ผลกระทบของการใช้การสื่อสารบนช่องทางออนไลน์ก็ส่งผลในเชิงลบเช่นกัน โดยเฉพาะในยุคการเมืองหลังความจริง ซึ่งข้อเท็จจริงเชิงภววิสัย (objective facts) ถูกลดทอนความสำคัญลงในการกำกับหรือชี้นำความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะ ขณะที่อารมณ์ ความเชื่อทางการเมือง และความคิดเห็นส่วนบุคคลกลับมีอิทธิพลเหนือข้อเท็จจริงทางการเมืองที่ปรากฏอยู่จริง สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลให้การนำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่สาธารณะซึ่งยึดโยงกับทัศนะส่วนตน กลายเป็นกลไกหลักในการกำหนดทิศทางความคิดของผู้รับสาร เนื่องจากลักษณะเนื้อหาที่สื่อออกมานั้นมีความสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้รับสาร และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย (Habermas, 2023; Hunter, 2023; Lorenz-Spreen et al., 2023; Yuyao, 2019; Su, 2022)

ผลกระทบของเมืองยุคหลังความจริง

พื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ทางสังคมที่บุคคลมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย การสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นคุณลักษณะของสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตในสาธารณะ ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการทางการเมือง อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เสริมสร้างความเข้มแข็ง

ให้กับประชาธิปไตยโดยเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การใช้ Facebook และ X ในการประท้วง Arab Spring อำนาจความสะดวกในการดำเนินการร่วมกัน เช่น การใช้แฮชแทก (#) ในการรณรงค์ต่าง ๆ และการแพร่กระจายข้อมูลแบบเรียลไทม์ เช่น ช่องทางสื่อสารออนไลน์ X การสร้างข้อมูล ความรู้ และความเข้าใจอันเป็นประชาธิปไตยโดยการเปิดพื้นที่ให้มีเสียงที่หลากหลายในการเข้าร่วมวาทกรรมสาธารณะ เช่น Wikipedia อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีการสื่อสารที่เป็นอันตรายต่อประชาธิปไตยก็มีให้เห็นเช่นกัน ทั้งการเพิ่มขึ้นของข่าวทางการเมืองจากวาทกรรม การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง การบิดเบือนความคิดเห็นของประชาชน เป็นต้น (Yasseri, 2023) ภายในพื้นที่สาธารณะ ข้อมูลจะถูกเผยแพร่/นำเสนอ และรับ/บริโภค โดยการโต้ตอบสื่อสารระหว่างบุคคลและกลุ่มเกิดขึ้นทุกวัน โดยความคิดเห็นทางเลือกจะถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ หักล้าง สนับสนุน และโจมตี พื้นที่สาธารณะที่เป็นตัวกรองระหว่างรัฐและสังคมจึงเป็นขอบเขตของเหตุผลสาธารณะ ซึ่งพลเมืองต้องการให้รัฐให้เหตุผลกับกฎหมายและการดำเนินการของรัฐที่เกิดขึ้น และความรับผิดชอบในการชี้แจงที่สมเหตุสมผลโดยนำเสนอจากตัวแทนสถาบันของรัฐ พลเมืองทุกคนมีสิทธิถามและเห็นชอบคำตอบที่ยอมรับได้ด้วยการให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล สิ่งนี้ทำหน้าที่รักษาหรือเพิ่มเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของพลเมือง (Gaus, 1999, 2011; Rawls, 1993; Habermas, 1995; Forst, 2014a, 2014b) พื้นที่สาธารณะจึงทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางอีกด้วย ดังนั้น การสื่อสารอย่างต่อเนื่องระหว่างรัฐบาลและพลเมือง รับประกันความสมดุล เสถียรภาพ และการทำงานของระบบประชาธิปไตย ทว่า ฉันทามติทางการเมืองสามารถถูกสร้างขึ้นและกัดกร่อนได้ เมื่อกลายเป็นส่วนหนึ่งของหนทางในการบรรลุอำนาจทางการเมือง หากพื้นที่สาธารณะถูกสร้างขึ้นจากกลุ่มผู้ชนะเสียงข้างมากทางการเมือง (Giusti & Piras, 2020)

การแบ่งขั้วทางการเมือง

ในอดีตที่ผ่านมา มีการบรรยายลักษณะของความเข้าใจผิดทางการเมือง (political misperception) ว่าเป็นการขาดแคลนข้อมูลอันเกิดขึ้นจากการขาดความสนใจในการเมืองหรือความรู้เรื่องการเมือง ถึงแม้นักวิชาการบางส่วนเสนอว่า การโต้ตอบที่ดีที่สุดเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดทางการเมือง คือ ใช้การพูดให้มากในทางกลับกัน นักวิชาการอีกกลุ่มแย้งว่า การพยายามพูดถึงข้อเท็จจริงมากขึ้นเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดอาจส่งผลเชิงลบทางการเมืองในกลุ่มผู้สนับสนุนที่มุ่งมั่นต่อจุดยืนก่อนหน้า หรืออาจล้มเหลวเนื่องจากสถานการณ์การแบ่งขั้วทางการเมือง การศึกษาของ Nyhan and Reifler (2010) พบว่า ลักษณะการคุกคามของข้อเท็จจริงบางอย่างขัดขวางการยอมรับสภาพที่แท้จริงของหลักฐานในประเด็นที่ขัดแย้ง นอกจากนี้ ความคิดเห็นส่วนบุคคลที่มีอยู่ก่อน มีส่วนสนับสนุนความเข้าใจผิดเกี่ยวกับประเด็นขัดแย้งจากการให้เหตุผลอย่างมีอคติทางความคิดเมื่อเราต้องการบทสรุปเฉพาะที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอคติในการยืนยัน (confirmation bias) คือ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะกรองข้อมูลที่ขัดแย้งกับความเชื่อที่มีอยู่ เลือกเก็บเฉพาะข้อมูลที่ยืนยันความเชื่อนั้น และบิดเบือนการรับรู้ที่ส่งผลการตัดสินใจทางการเมือง (Nyhan & Reifler, 2010; Campbell, 2018; Glaeser & Sunstein, 2014)

) ดังที่ Bufacchi (2021) พบว่า ถึงแม้ เว็บไซต์ตรวจสอบข้อเท็จจริง (fact-checking) มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 แต่การเพิ่มขึ้นจำนวนมากกลับไม่บรรลุผล เนื่องจาก ผู้คนมักจะแยกตัวเองออกไปอยู่ในห้องเสียงสะท้อน (echo chamber) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตนรู้สึกปลอดภัย จนในที่สุดนำไปสู่การแบ่งแยกทางการเมือง (polarization)

ความเหลื่อมล้ำ

พื้นที่สาธารณะในอุดมคติจะนำเสนอตลาดความคิดเห็นที่ยุติธรรม ซึ่งอาศัยข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญอิสระที่มีความมุ่งมั่นอย่างจริงจังที่จะเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นกลางภายในพื้นที่สาธารณะ ประชาชนสามารถแยกแยะคุณภาพของข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และประเมินข้อมูลได้ด้วยเหตุผลเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดเห็นของประชาชนที่เกิดจากการโต้ตอบระหว่างความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจะสนับสนุนทางเลือกทางการเมืองที่ดีที่สุดที่มีอยู่ ดังนั้นสาธารณชนจะมีรัฐบาลที่ได้รับความเห็นพ้องต้องกันให้เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ของสังคม ดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมีเหตุผลในการกระทำของตน การเป็นศูนย์กลางในการอภิปราย การปรึกษาหารือ การโน้มน้าวใจ และการอภิปรายเพื่อการตัดสินใจตามระบอบประชาธิปไตย ลักษณะดังกล่าวสนับสนุนประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participative democracy) ซึ่งพื้นที่สาธารณะดังกล่าวอยู่บนสมมุติฐานที่พลเมืองทุกคนในชุมชนประชาธิปไตยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและข้อมูลที่เป็นกลาง (Rawls 1993; Dewey, 1927; Highfield; 2017)

อย่างไรก็ตาม ในยุคหลังความจริง พหุนิยมไม่ได้สมเหตุสมผลเสมอไป เงื่อนไขการเข้าถึงการศึกษา และข้อมูลที่เต็มไปด้วยอคติเป็นปัจจัยที่ทำให้เงื่อนไขดังกล่าวไม่เป็นจริง เนื่องจากความคิดเห็นสามารถเผยแพร่อย่างเสรีและเท่าเทียมกันภายในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น แนวคิดที่เลือกปฏิบัติและรุนแรง ไม่สมเหตุสมผล รวมถึงการใช้ภาษาที่ดูถูกเหยียดหยาม คำพูดแสดงความเกลียดชัง (hate speech) หรือ การหมิ่นประมาทกลุ่ม (group libel) สามารถเข้าสู่พื้นที่สาธารณะได้ และบางครั้งแนวคิดเหล่านี้สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำรุนแรง ดังจะเห็นได้ว่า พื้นที่สาธารณะร่วมสมัยมีการแสดงออกทางทัศนคติและวาทกรรมที่เลือกปฏิบัติมากมาย เช่น การเหยียดเชื้อชาติ การต่อต้านชาวยิว การเหยียดอายุ การเหยียดเพศ เป็นต้น เป็นการใช้อารมณ์อย่างไม่มีข้อจำกัด นอกจากนี้ผู้มีอำนาจทางการเมืองยังสามารถระดมทรัพยากรและมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน กลายเป็นการตีกรอบเรื่องเล่าทางการเมืองและสร้างฉันทามติ หรือโครงการทางการเมืองที่เลือกปฏิบัติอย่างชัดเจน (Giusti & Piras, 2020)

ประชาธิปไตยฟองสบู่

ความคิดเห็นสาธารณะที่เป็นฉันทามติทางการเมืองนั้นสามารถครองอำนาจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ส่งผลให้ระบบประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยแบบฟองสบู่ (bubble democracy) คือ ประชาชนผู้สนับสนุนที่อ้างว่ามีเป็นจำนวนมากเป็นฟองสบู่ โดยปล่อยให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในแต่ละฟองได้ยินและอ่านเฉพาะข้อมูลและความคิดเห็นที่ตรงกับพวกเขา ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ดังนั้น พื้นที่สาธารณะจึงจัดกระจายและแบ่งขั้วมากขึ้นเรื่อย ๆ การอภิปรายเชิงญาณวิทยาภายในฟองสบู่กลับไร้ผล เพราะความคิดที่หมุนเวียนภายในแต่ละฟองนั้นเป็นเนื้อเดียวกันและไม่เปลี่ยนแปลง ปรากฏการณ์ดังกล่าวเอื้อต่อการเผยแพร่ข่าวปลอม ข้อความหลังความจริง เรื่องเล่าทางการเมืองที่เป็นเท็จหรือทำให้เข้าใจผิด สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงขัดขวางการอภิปรายทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ แต่ยังมีแนวโน้มที่จะแสวงหาประโยชน์และทำให้ความไม่เท่าเทียมทางสังคมที่มีอยู่รุนแรงขึ้น ทำให้เกิดคนชายขอบและการกดขี่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า การต่อสู้กับทัศนคติและวาทกรรมที่เลือกปฏิบัติเป็นอันตรายต่อกลุ่มคนชายขอบในพื้นที่สาธารณะ การก่อตัวของเสียงข้างมากในการเลือกตั้งและรัฐบาล ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและการเมืองส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการทำงานของพื้นที่สาธารณะซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับปัญหาความยุติธรรมทางญาณวิทยา (Fricker, 2007; Pijic-Samaržija, 2018) เมื่อพวกเขาไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ ความคิดเห็นของพวกเขาจะไม่ได้รับการรับฟัง ความเงียบของคนชายขอบในพื้นที่สาธารณะมีผลกระทบเชิงลบไม่เพียงต่อชีวิตส่วนตัวของพวกเขาเท่านั้น แต่รวมถึงการก่อตัวของความคิดเห็นสาธารณะที่สะท้อนถึงผลประโยชน์ของคนเพียงส่วนหนึ่งในสังคม (Giusti & Piras, 2020)

การเมืองประชานิยม และลัทธิเผด็จการ

พลวัตที่เกิดขึ้นในระบบประชาธิปไตยหลังความจริงมีกองกำลังประชานิยม (populist) ปฏิบัติการอยู่เบื้องหลัง กล่าวได้ว่า ลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) คือ การที่ชุมชนเริ่มดำเนินการในการโกหกอย่างเป็นระบบบนหลักการ โดยการโฆษณาชวนเชื่ออาจนำไปสู่เส้นทางการเมืองเผด็จการ เพราะไม่เพียงแค่นำมาซึ่งความหวาดกลัวต่ออนาคต แต่แสดงให้เห็นว่าตนมีอำนาจเหนือความจริง และสร้างความภาคภูมิใจ เมื่อผู้นำทางการเมืองมีอำนาจจริงๆ เขาก็สามารถฟื้นความเป็นจริงได้ อุดมการณ์ของการปกครองแบบเผด็จการไม่ใช่ว่าการสร้างให้กลุ่มนาซีหรือคอมมิวนิสต์เชื่อมั่น แต่ทำให้คนไม่เห็นความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับเรื่องเล่า หรือ จริงกับเท็จอีกต่อไป เป้าหมายของการโฆษณาชวนเชื่อไม่ใช่เพื่อการหลอกลวง แต่เพื่อครอบงำทางการเมือง ซึ่งเป็นเส้นทางสู่เผด็จการโดยสมบูรณ์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการสวดมนต์และการบิดเบือนทางดิจิทัล (Arendt, 1951; Stanley, 2017; Taş, 2018) หลังความจริงสะท้อนถึงความเปราะบางของความสัมพันธ์ระหว่างความจริงกับการเมือง ที่มีการทำลายความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง และท่วมทับพื้นที่

สื่อด้วยการปลอมแปลง การหลอกลวง ข่าวลือ และข้อมูลบิดเบือนเพื่อสร้างความสงสัย ซึ่งพื้นที่สาธารณะออนไลน์เป็นบริบทอันสมบูรณ์ในการใช้ประโยชน์จากความไม่รู้และอคติทางปัญญา

การสร้างควมได้เปรียบโดยใช้การใช้ข้อมูลที่ผิดปกติในการเผยแพร่ทั้งในรูปแบบของข้อมูลเท็จ ข้อมูลบิดเบือน และข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย มีรูปแบบที่ใกล้เคียงกับการเมืองประชานิยม (populism) โดย Muller (2017) กล่าวว่า “ประชานิยม” คือ การจินตนาการถึงการเมืองในเชิงศีลธรรม ประชาชนที่มีความบริสุทธิ์ทางศีลธรรมและสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน กำลังต่อสู้กับกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งถูกมองว่าเสื่อมทรามหรือด้อยกว่าในทางศีลธรรม หลักของประชานิยม คือลัทธิต่อต้านพหุนิยม (anti-pluralism) ในรูปแบบที่อ้างอิงศีลธรรม กล่าวคือ ประชาชนจะไม่เกิดขึ้นหากไม่มีคนอ้างว่าเขาพูดแทนประชาชนทั้งหมดได้ หลักของประชานิยมคือ มีประชาชนบางกลุ่มเท่านั้นที่เป็นประชาชนอย่างแท้จริง และเมื่อมีอำนาจมากถึงจุดหนึ่ง พวกเขาจะสร้างรูปแบบเผด็จการ กีดกันใครก็ตามที่มองว่าไม่ใช่ส่วนหนึ่งของ “ประชาชน” ที่ถูกต้องออกไป (Müller, 2017; Achawanantakul, 2017; Kirit, 2023) เช่นเดียวกับ Moffitt (2020) กล่าวว่า ประชาชนกลับย้อนแย้งกับแนวความคิดพหุนิยม ซึ่งเป็นความคิดหลักของเสรีประชาธิปไตย (liberal democracy) เช่น การเชื่อว่าสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายซึ่งมีความต้องการและยึดถือคุณค่าต่างกันที่ล้วนชอบธรรม แต่ถ้าหากมีกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ ‘ประชาชน’ ตามนิยามของนักประชานิยม คนนั้น ๆ จะถูกกีดกันออกไปและถูกเพ่งเล็งโจมตีคนกลุ่มอื่น ๆ ที่แตกต่าง หรือ ทวีรัง

นอกจากนี้ ประชาชนมีแนวโน้มจะมองฝ่ายตุลาการ สื่อมวลชน และสถาบันอิสระอื่น ๆ ที่คล้ายกัน ว่ากำลังยื่นขวางเสียงของประชาชน ดังนั้นจากมุมมองนี้ ประชาชนนับว่าเป็นภัยคุกคามของประชาธิปไตยได้เช่นกัน ทั้งนี้ Zakaria (1997) กล่าวว่า การมีมีประชาธิปไตยอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ หลักเสรีนิยม (เช่น การคุ้มครองเสียงข้างน้อย และการปกป้องสิทธิพลเมือง) จะต้องได้รับการส่งเสริมด้วย มิฉะนั้น จะกลายเป็นระบอบการเมืองที่ “รูปแบบ” ดูเป็นประชาธิปไตย เช่น จัดการเลือกตั้ง แต่ไม่สนใจหลักนิติรัฐและพยายามบั่นทอนกลไกคานดุลและถ่วงดุลในระบอบอย่างสม่ำเสมอ หรือ “ประชาธิปไตยไร้เสรี” (illiberal democracy)

ผลกระทบของการเมืองยุคหลังความจริงในประเทศไทย

จากการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ของนายชพล สหอนดี ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2568 มีการแสดงหลักฐานให้เห็นการปฏิบัติการทางไซเบอร์ และแผนยุทธศาสตร์ฝ่ายเห็นต่าง ซึ่งในบรรดาเป้าหมายนั้นมีกลุ่ม สส. พรรคประชาชนรวมอยู่ด้วย 22 ราย และในช่วงการเลือกตั้ง (1 เมษายน – 14 มิถุนายน พ.ศ. 2566) The 101 World (Amarinthewa, 2023) รายงานว่าพบ ปราบกฏการณ์ หัวคะแนนไม่ธรรมดา หรือบัญชีไอโอ (IO: Information Operation) หรือ ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นขบวนการบัญชีผู้ใช้วาทะ ที่ใช้ชื่อและภาพโปรไฟล์ปลอม คอยระดมเผยแพร่ข้อความซ้ำๆ หรือ คล้ายๆ กันในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น กลุ่มที่รีทวีตข้อความของบัญชีผู้มีอิทธิพล (Influencer) ทาง

การเมือง เช่น เจ๊จุกคลองสาม (@jjookklong3) Kam Phaka (@kamphaka) Piyabutr Sankanokkul (@piyabutr_FWP) Parit Wacharasindhu (@paritw92) ซึ่งมีลักษณะการรื้อทวิตในเวลาใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพื่อนำมาวัดความคิดเห็นให้เป็นไปในทางที่ต้องการ และพบว่ามีบัญชีที่ต้องสงสัยว่าอาจกำลังเคลื่อนไหวร่วมกันเพื่อพยายามโน้มน้าวชักจูงความคิดทางการเมือง รวมไปถึงการปั่นกระแสนิยมให้พรรคการเมืองบางพรรค ทั้งกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเชียร์ลุงและไม่เอาลุง ได้แก่ “ดิ่งลุงป้อม” มีจำนวนทั้งสิ้น 10 บัญชี ซึ่งพบว่าในช่วงการเลือกตั้งที่ผ่านมา มีการทวีตข้อความที่ซ้ำกันอยู่มากกว่า 30 ข้อความ ในฝั่งตรงกันข้ามก็พบว่ากลุ่มบัญชีบางกลุ่มที่เคลื่อนไหวในเชิงต่อต้านการสืบทอดอำนาจของเครือข่ายพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ ในช่วงการเลือกตั้ง ขณะที่บางกลุ่มมีการออกหน้าเชียร์พรรคการเมืองฝั่ง “ไม่เอาลุง” บางพรรคโดยเฉพาะ โดยพบ 23 บัญชีที่มีลักษณะการรื้อทวิตข้อความร่วมกัน เพราะพบว่ามีหลายข้อความที่บัญชีในกลุ่มนี้มักทำการรื้อทวิตในเวลาใกล้เคียงกันมาก และสร้างบัญชีขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวกัน และในวันที่ใกล้เคียงกันมาก (Amarinthewa, 2023; Matichon Weekly, 2023; Asia Center, 2023; We Watch, 2023; ThaiPBS, 2023a)

นอกจากนั้น นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี กล่าวผ่านรายการ CareTalk x CareClubHouse : เมืองไทยหลังเลือกตั้ง โดยวิเคราะห์สาเหตุที่พรรคเพื่อไทยแพ้การเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 (PPTV Online, 2023) และกระแสข่าวตีลบลับกับพรรคพลังประชารัฐว่า เรื่องนี้พรรคเพื่อไทยโดนไอโอมมาตั้งแต่ก่อนเลือกตั้ง ปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวนีตแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนเมื่อประชาชนมีความตื่นตัวจากจำนวนอาสาสมัครการเลือกตั้งที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2562 จำนวน 3,000 คน เพิ่มขึ้น 10 เท่าในปี พ.ศ. 2566 เป็น 30,000 คน (Mungngam, 2023) สอดคล้องกับจำนวนการร้องเรียน iLaw ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นจากการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 นอกจากนี้ Reuters Institute (2023) ระบุว่า สัดส่วนผู้มีส่วนร่วมเชิงรุกกับข่าวออนไลน์ (โพสต์ และคอมเมนต์) ของประเทศไทยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 36 เทียบกับค่าเฉลี่ย 46 ประเทศที่ ร้อยละ 22 แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะอย่างเข้มข้น

ในช่วงก่อนการเลือกตั้งมีการแสดงความคิดเห็นโดยใช้แฮชแท็ก # หรือกล่าวถึงวลีที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน เช่น การประกาศจุดยืน “มีลุง ไม่มีเรา” และ “มีเรา ไม่มีลุง” หรือการอ้างว่าเป็น “ฝ่ายประชาธิปไตย” และ “ฝ่ายเผด็จการ” รวมถึงการแบ่งพรรคแบ่งพวกโดยใช้คำว่า “ด้อม” นอกจากนี้ ยังมีการใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ใช้แนวทางการท้าทาย ”อำนาจเก่า” ในการนำเสนอตัวตนกับประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งขั้วทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะ (Promseemai, 2023; Ejan News, 2023; Naew Na News online, 2023)

ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีเหตุการณ์ “ทัวรลง” เช่น กรณีของเสรีพิสุทธ์ และแสนดี ซึ่งสร้างข้อจำกัดให้ผู้ที่เห็นต่างกับชาวนีตส่วนใหญ่ไม่กล้าจะแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และคนเหล่านั้นจะถูกกีดกันออกไป และถูกเพ่งเล็ง รวมถึงโจมตีคนกลุ่มอื่น ๆ ที่แตกต่าง ทำให้ไม่สามารถแสดงความคิด

ความเห็นของตนในพื้นที่สาธารณะได้อย่างอิสระ ตามหลักเสรีนิยม (เช่น การคุ้มครองเสียงข้างน้อย และการปกป้องสิทธิพลเมือง) เกิดความอยุติธรรมกับกลุ่มเสียงข้างน้อยที่โดนกีดกัน รวมถึงการใช้มีมเสียดสีปนความตลก การด้อยค่า หรือการใช้ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง (hate speech) ฝ่ายตรงกันข้าม ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นบนช่องทางสื่อสารออนไลน์สื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากกลไกการไม่เปิดเผยตัวตนของช่องทางสื่อสารออนไลน์ (Bufacchi, 2021)

ในขณะเดียวกัน กลไกของสื่อสังคมออนไลน์ยังส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยพองสบู่ ซึ่งผู้ใช้งานเลือกเฉพาะข่าวที่ตนชอบและเชื่อ ซึ่งตรงกับมุมมองของตนเท่านั้น โดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นเลย ดังเห็นได้จากการฉ้อโกงบัญชีที่เปรียบเทียบข้อเท็จจริงหลังความจริงของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการสื่อสารข้อเท็จจริงในพื้นที่นอกพองสบู่ไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผู้สนับสนุนที่อยู่ในพองสบู่ เมื่อการตัดสินใจทางการเมืองในการสนับสนุนพรรคการเมืองได้เกิดขึ้นไปแล้ว โดยปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น กรณีของเพจ “วันนี้ก้าวไกลโกหกอะไร” ในช่องทาง Facebook ซึ่งเปิดเผยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เพจมองว่าเป็นการ “โกหก” หรือ “บิดเบือน” ของพรรคก้าวไกลและสมาชิกพรรค ดังในกรณีของการคุกคามทางเพศ การเกณฑ์ทหารและแสดงเอกสาร สด.43 ปลอม ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคบางคน ซึ่งเมื่อมีการนำเสนอข้อเท็จจริงก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ติดตามพรรคก้าวไกลอย่างมีนัยสำคัญ

อีกทั้ง กลไกของช่องทาง เช่น Like-minded algorithm ซึ่งช่องทางสื่อสารออนไลน์ทำการคัดกรองข้อมูลข่าวสารที่จะบริโภค เช่น เพื่อนที่ต้องการติดตาม (ไม่ติดตาม) หรือการเลือกนำเสนอข้อมูลให้กับผู้ใช้งานที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้ใช้งานชื่นชอบ (suggested) ว่าข่าวไหนที่ผู้บริโภคะจะ “ชอบ” มากกว่า และสามารถนำข้อมูลของผู้ใช้มาวิเคราะห์สำหรับทำการตลาดเฉพาะบุคคล เพื่อเลือกส่งโฆษณาหรือข้อความที่ตรงกับความต้องการให้กับผู้ใช้งาน ทำให้ยากต่อการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวและความถูกต้องของข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งที่กระตุ้นให้เกิดปรากฏการณ์พองสบู่ตัวกรอง (filter bubble) (Pariser, 2011; Ball, 2017; Giusti & Piras, 2020)

รูปแบบนักการเมืองประชานิยมในนิยามของ Muller เมื่อเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในการรณรงค์หาเสียงปี พ.ศ. 2566 นั้นพบว่า มีหลายเหตุการณ์ที่ทับซ้อนลักษณะตามนิยามดังกล่าว ได้แก่

1) อ้างว่าพูดแทน “ประชาชนตัวจริง” ในประเทศ และประชาชนตัวจริงเหล่านั้นคือประชาชนทั้งหมดแล้ว คนอื่นไม่ใช่เพราะขาดความชอบธรรม หรือไม่ก็เสื่อมทรามทางศีลธรรมจนไม่ควรรับฟัง ตัวอย่างที่พบในช่วงรณรงค์หาเสียง เช่น วาทกรรมของพิธา ที่กล่าวถึง สว.ในกรณีการเลือกนายกรัฐมนตรีตามเสียงของประชาชน โดยที่ฝ่ายตรงกันข้ามตอบได้ว่า 14 ล้านเสียงของประชาชนที่พิธา อ้างนั้นไม่ใช่เสียงส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศ

2) ผู้นำแนวประชานิยมไม่ชอบสถาบันตัวกลางแม้แต่สถาบันเดียว ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน หรือพรรคการเมือง ผู้นำประชานิยมชอบพูดคุยกับประชาชนตัวโดยตรง และจะจัดตั้งตัวแทนหรือหัวคะแนน

ของตัวเอง ซึ่งรวมช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook X เช่น วาทกรรม #หัวคะแนนธรรมชาติ #ฟาร์กพ้อ และ#พ้อกรักฟ้า

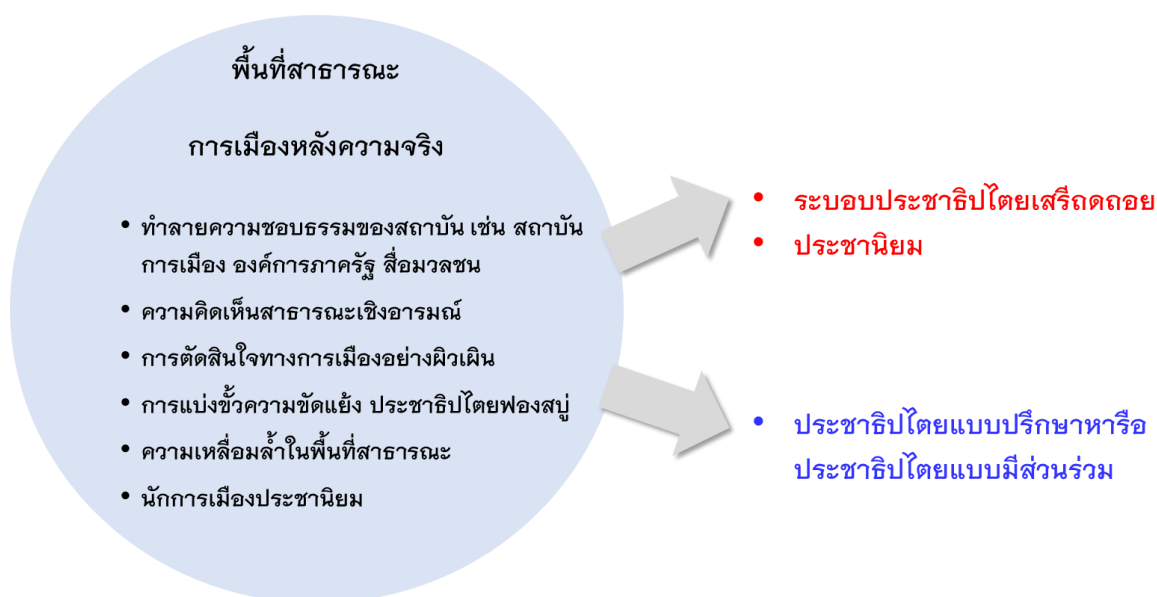
3) พรรคการเมืองแบบประชานิยมปกครองแบบเผด็จการภายในพรรค มีผู้นำสูงสุดเพียงคนเดียว คนอื่นจะต้องทำตามคำริของผู้นำ ไม่เช่นนั้นก็ต้องไปหาพรรคอื่นอยู่ เช่น กรณีการอ้างถึงพรรคก้าวไกลของอดีตผู้สมัคร สส. พรรคก้าวไกลและอนาคตใหม่ (The States Times, 2023)

4) เมื่อใดที่ผู้นำแนวประชานิยมจะใช้การแบ่งเขา-แบ่งเราเป็นเทคนิคในการปกครองตลอดเวลา เช่น ก่นด่าชนชั้นนำ ผู้ก่อการร้าย สื่อมวลชน และตัวละครอื่นๆ ว่าเป็นตัวการหรือสาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่ผุดขึ้นมาระหว่างการปกครองของพวกเขา พวกเขาจะให้ประชาชนเตรียมพร้อมรับมือกับศัตรูของประชาชนในศึกใหญ่บางอย่างที่อ้างว่าจะต้องเกิดอย่างแน่นอน เช่น #ชนชั้นนำ #กลุ่มนายทุน #ประชาธิปไตย #เผด็จการ

5) ผู้นำและพรรคการเมืองประชานิยมจะทำลายธรรมเนียมประชาธิปไตย อ้างว่าทำไปเพื่อประชาชน ดิตสินบนอย่างมโหฬารเพื่อกระชับอำนาจ แก้วรัฐธรรมนูญถ้าสามารถทำได้ ปิดปากผู้วิพากษ์วิจารณ์และภาคประชาสังคม และบั่นทอนศูนย์อำนาจและศูนย์อิทธิพลอื่นๆ เท่าที่ทำได้ เช่น #แก้ ม. 112 #ปิดสวิตช์ สว. #กกต มีไว้ทำไม

บทสรุป

จากการศึกษาข้างต้น ผลกระทบของการเมืองในยุคหลังความจริงส่งผลต่อสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทยสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองปรากฏการณ์การเมืองยุคหลังความจริงที่ส่งผลต่อสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทย

การศึกษาการแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะออนไลน์ในช่วงการเลือกตั้งปี 2566 แสดงให้เห็นถึง ปรากฏการณ์การเมืองไทยในยุคหลังความจริง อันมีลักษณะดังนี้ 1) การทำลายความชอบธรรมของสถาบัน ได้แก่ สถาบันการเมือง (เช่น พรรคการเมืองฯ กกต ศาลรัฐธรรมนูญ) องค์การภาครัฐ (เช่น ไอโอทหาร) สื่อมวลชน (สำนักข่าวสื่อมวลชนดั้งเดิม) 2) ความคิดเห็นสาธารณะเชิงอารมณ์ (เช่น ทวีตลง) 3) การตัดสินใจทางการเมืองอย่างผิวเผิน ไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง (เช่น เพจวันนี้ก้าวไกลโกหกอะไร) 4) การแบ่งขั้วความขัดแย้ง (ประชาธิปไตยและเผด็จการ มีลุงไม่มีเรา) 5) ประชาธิปไตยฟองสบู่ คือประชาชนผู้สนับสนุนที่อยู่ในแต่ละ 'ฟองสบู่' จะได้ยินและอ่านเฉพาะข้อมูลและความคิดเห็นที่ตรงกับพวกเขา ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยความคิดที่หมุนเวียนภายในแต่ละฟองนั้นเป็นเนื้อเดียวกันและไม่เปลี่ยนแปลง (กลุ่มสนับสนุนขั้วการเมืองต่างๆ) และ 6) ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่สาธารณะ (การอ้างเสียงส่วนใหญ่ การเหยียดคนยุคเก่า)

ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยในยุคหลังความจริง ส่งผลต่อประชาธิปไตยในหลายแง่มุม ซึ่งทำให้เกิดการถดถอยของประชาธิปไตยเสรี (liberal democracy) เนื่องจากประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อมูล ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพต่ำ ปัญหาข่าวปลอม (fake news) ทำให้เข้าใจผิดและยังขัดขวางการอภิปรายทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ รวมถึงมีแนวโน้มที่จะแสวงหาประโยชน์ ทำให้ความไม่เท่าเทียมทางสังคมที่มีอยู่รุนแรงขึ้น ทำให้เกิดคนชายขอบและเกิดการกดขี่ การต่อสู้กับทัศนคติและวาทกรรมที่เลือกปฏิบัติ ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เมื่อพวกเขาเลือกที่จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ ความคิดเห็นของพวกเขาจะไม่ถูกรับฟัง ความเจียบเจี้ยวผลประโยชน์ส่วนหนึ่งของคนในสังคม ทั้งยังส่งผลให้เกิดการเติบโตของประชานิยม (populism) ซึ่งเป็นการต่อต้านพหุนิยม มีการอ้างว่าเขาพูดแทนประชาชนทั้งหมดได้ และกีดกันใครก็ตามที่มองว่าไม่ใช่ส่วนหนึ่งของ “ประชาชน” ที่ถูกต้องออกไป การต่อสู้กับกลุ่ม ‘ชนชั้นนำ’ ที่อ้างว่าเสื่อมทราม และมองฝ่ายตุลาการ สื่อมวลชน และสถาบันอิสระอื่น ๆ ที่คล้ายกัน ว่ากำลังย่ำยีขวางเสียงของประชาชน

อย่างไรก็ตาม องค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง และการส่งเสริมประชาธิปไตยมีการจัดการกับข้อมูลผิดปกติทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้พื้นที่สาธารณะทางการเมืองไทยพัฒนาเข้าสู่สภาวะพื้นที่สาธารณะในอุดมคติจะส่งผลบวกกับประชาธิปไตยเสรี ที่พลเมืองสามารถนำเสนอความคิดเห็นที่ยุติธรรม โดยใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เสนอข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง ประชาชนสามารถแยกแยะคุณภาพของข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และประเมินข้อมูลได้ด้วยเหตุผลเชิงวิพากษ์ ความคิดเห็นของประชาชนที่เกิดจากการโต้ตอบระหว่างความคิดเห็นของแต่ละบุคคลก็จะสนับสนุนทางเลือกทางการเมืองที่ดีที่สุดที่มีอยู่ สาธารณชนจะมีรัฐบาลที่ได้รับความเห็นพ้องต้องกัน (สมควรได้รับ) เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ของสังคม ดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมีเหตุผลในการกระทำของตนเอง การให้ความสำคัญกับศูนย์กลางในการอภิปราย การปรึกษาหารือ การโน้มน้าวใจ และการอภิปรายเพื่อการตัดสินใจตามระบอบประชาธิปไตย ลักษณะดังกล่าวสนับสนุนประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

(deliberative democracy) และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participative democracy) ซึ่งพื้นที่สาธารณะดังกล่าวตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่พลเมืองทุกคนในชุมชนประชาธิปไตยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและข้อมูลที่เป็นกลาง

References

- Achawanantakul, S. (2017, December 25). *What is populism? What is “populism” in the world?*. The101.World. <https://www.the101.world/what-is-populism/>
- Amarinthewa, W. (2023, September 26). *‘No’ natural canvas: Hunting for ‘IO’ during the 2023 election*. The101.World. <https://www.the101.world/unnatural-canvasser-io-election-2023/>
- Anti-Fake News Center. (2023). *Election 66*. <https://www.antifakenewscenter.com/tag/election66/>
- Arendt, H. (1951). *The origins of totalitarianism*. Harcourt, Brace.
- Asia Centre. (2023). *State-sponsored online disinformation: Impact on electoral integrity in Thailand*. <https://asiacentre.org/wp-content/uploads/State-Sponsored-Online-Disinformation-Impact-on-Electoral-Integrity-in-Thailand.pdf>
- Ball, J. (2017). *Post-truth: How bullshit conquered the world*. Biteback Publishing.
- Bangkokbiznews Online. (2023, September 19). *Retracing 'September 19' and 13 'coups' in Thailand: Scars on the road to democracy?*. <https://www.bangkokbiznews.com/politics/897979>
- Buaban, C., & Nuknaen, J. (2021). Participation of the people's sector in the development of Thai democracy: concepts, principles and forms of promotion. *Journal of Peace Periscope*, 2(2), 33–44. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JPP/article/view/378>
- Bufacchi, V. (2021). Truth, lies and tweets: A consensus theory of post-truth. *Philosophy & Social Criticism*, 47(3), 347–361. <https://doi.org/10.1177/0191453720952067>
- Campbell, J. E. (2018). *Polarized: Making sense of a divided America*. Princeton University Press.
- Center for Countering Digital Hate. (2024). *Musk's political posts: How Elon Musk's political posts amass more views than all U.S. political campaign's ads on X's disclosure dataset*. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2024/11/241031-Musk-Political-Posts-Value-NOTE.pdf>
- Constitutional Court. (n.d.). *Republic of Korea*. Academic document of the training course: Rule of law for democracy. http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1144
- Dewey, J. (1927). *The public and its problems*. Holt.
- Ejan News. (2023, July 20). *Dia went down hard! Lamented disappointment—stopped following Seri Pisut, suggested Move Forward to retreat to be the opposition*. <https://www.ejan.co/politics/uo0jqdtaw4>

- Forst, R. (2014a). *Justification and critique: Towards a critical theory of politics*. Polity Press.
- Forst, R. (2014b). *Justice, democracy and the right to justification: Rainer Forst in dialogue*. Bloomsbury Academic.
- Fricker, M. (2007). Hermeneutical injustice. In *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing* (pp. 147–175). Oxford University Press.
- Gaus, G. (1999). Reasonable pluralism and the domain of the political: How the weaknesses of John Rawls's political liberalism can be overcome by a justificatory liberalism. *Inquiry: An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 42(2), 259–284. DOI: 10.1080/002017499321570
- Gaus, G. (2011). *The order of public reason: A theory of freedom and morality in a diverse and bounded world*. Cambridge University Press.
- Giusti, S., & Piras, E. (2020). Introduction: In search of paradigms: Disinformation, fake news, and post-truth politics. In *Democracy and fake news* (pp. 1–16). Routledge.
- Glaeser, E., & Sunstein, C. R. (2014). Does more speech correct falsehoods? *The Journal of Legal Studies*, 43(1), 65–93. <https://doi.org/10.1086/674104>
- Habermas, J. (1995). Reconciliation through the public use of reason: Remarks on John Rawls's political liberalism. *The Journal of Philosophy*, 92(3), 109–131.
- Habermas, J. (2023). *A new structural transformation of the public sphere and deliberative politics*. John Wiley & Sons.
- Hunter, L. Y. (2023). Social media, disinformation, and democracy: How different types of social media usage affect democracy cross-nationally. *Democratization*, 30(6), 1040–1072. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2196704>
- Highfield, T. (2017). *Social media and everyday politics*. John Wiley & Sons.
- Jaiyakiew, A., & Pranit, Y. (2022). Political culture under the development of democracy in Thailand. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(7), 411–422. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/255303>
- Kemp, S. (2025, March 3). *Digital 2025: Thailand*. DataReportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2025-thailand>
- Kirit, S. (2023, December 9). *What is "populism"? Is it a threat to democracy?* BBC News Thai. <https://www.bbc.com/thai/articles/cpdp330ee4eo>
- Lorenz-Spreen, P., Oswald, L., Lewandowsky, S., & Hertwig, R. (2023). A systematic review of worldwide causal and correlational evidence on digital media and democracy. *Nature Human Behaviour*, 7(1), 74–101. <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01580-1>

- Matichon Weekly. (2023, May 26 – June 1). *"IO war" in the 2023 election*.
https://www.matichonweekly.com/column/article_678570
- Moffitt, B. (2020). *Populism*. John Wiley & Sons.
- Müller, J. W. (2017). *What is populism?*. Penguin UK.
- Mungngam, P. (2023, May 24). *Unraveling the phenomenon of polling booth monitoring, keeping an eye on the 2023 election on the day the confidence of the EC is at the brink, with Anon Chavalawan*. The101.World. <https://www.the101.world/anon-ilaw-on-election-monitoring/>
- Naew Na News Online. (2023, July 17). *Chadchart's son 'crossed the orange tour group,' had to apologize immediately after being heavily attacked*. <https://www.naewna.com/politic/744400>
- Nukulsomprathan, P. (2025, March 5). *Summary of digital statistics and social media usage in Thailand in 2025*. Popticles. <https://www.popticles.com/trends/thailand-digital-and-social-media-2025/>
- Nyhan, B., & Reifler, J. (2010). When corrections fail: The persistence of political misperceptions. *Political Behavior*, 32(2), 303–330. <https://doi.org/10.1007/s11109-010-9112-2>
- Office of the Election Commission of Thailand. (n.d.). *Political party database system*.
<https://party.ect.go.th/dataparty>
- Pariser, E. (2011). *The filter bubble: How the new personalized web is changing what we read and how we think*. Penguin Books.
- Phrakhrakutarasatitkun., Phrakhrak Pariyatiworamethi., & Sripinyo, P. (2024). The role of online media in strengthening democracy in Thai society in the digital age. *Journal of Graduate Saket Review*, 9(3), 29–41. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/saketreview/article/view/278655>
- Parliament Museum. (2020). *Thai constitution*. <https://parliamentmuseum.go.th>
- Phongpaichit, P., & Baker, C. (2002). *Thailand: Economy and politics*. Oxford University Press.
- Phongsawat, P. (2019). Cyber democracy and the development of democratic values in Thailand. *Journal of Public Administration and Politics*, 8(3), 151–168. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal/article/view/224234>
- PPTV Online. (2023, May 16). *"Thaksin" points out that "Pheu Thai" lost to the trend, being spun by "Move Forward" IO, forcing them to join the government with the 2 uncles*.
<https://www.pptvhd36.com/news/Politics/196629>

- Prijć–Samaržija, S. (2018). *Democracy and truth: The conflict between political and epistemic virtues*. Rijeka University Press.
- Promseemai, S. (2023, October 2). 'And this is the voice of netizens': This is the game changer of Thailand?. The101.World. <https://www.the101.world/social-media-game-changer/>
- Rawls, J. (1993). *Political liberalism*. Columbia University Press.
- Reuters Institute. (2023). *Digital News Report 2023*. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023>
- Spotlight Editorial Team. (2023, December 10). *Revealing the reason the US has had a single constitution for over 200 years*. <https://www.amarintv.com/spotlight/world/502006>
- Stanley, J. (2017, April 17). *The truth about post-truth*. Ideas with Paul Kennedy. Canadian Broadcasting Corporation Radio. <http://www.cbc.ca/radio/ideas/the-truth-about-post-truth-1.3939958>
- Su, Y. (2022). The study of the influence of social media on post-truth era. In *Proceedings of the 2022 8th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2022)* (pp. 554–559). Atlantis Press. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/ichssr-22/125974909>
- Surinthanon, S., & Varaphon, T. (2019). Political culture and online social networks effecting Thai democracy. *UMT Poly Journal*, 16(1), 511–519. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/umt-poly/article/view/197832>
- Tangrattachotikul, A. (2021, December 9). *Looking at the constitution that never was amended: Why Japan's constitution lasts so long*. The 101.World. <https://www.the101.world/constitution-of-japan/>
- Taş, H. (2018). The 15 July abortive coup and post-truth politics in Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies*, 18(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/14683857.2017.1372685>
- Thai Media Fund. (2024, March 28). *Seminar on the topic: How can online communication play a role in driving society?*. <https://www.facebook.com/share/v/yrewjpmeCmdLNQv2/?mibextid=w8EBqM>
- ThaiPBS. (2023a, May 12). *What's happening on Twitter? DEAL: Citizens join forces to keep an eye on suspicious behavior during the 2023 election*. Thecitizen.plus. <https://thecitizen.plus/node/80530>
- ThaiPBS. (2023b, September 19). *Coup statistics around the world, 1950–2022, Thailand ranks 2nd for the most successful coups*. <https://www.thaipbs.or.th/now/infographic/331>

- The Korea Law Information Center. (2015, September 28). *Constitution of the Republic of Korea*.
<https://www.law.go.kr/lsInfoP.do?lsSeq=53081&ancYd=19480717&ancNo=00001&efYd=19480717&nwJoYnInfo=N&efGubun=Y&chrClsCd=010202#0000>
- The States Times. (2023, May 17). *Gathering of people who pour future forward—move forward*.
<https://thestatestimes.com/post/2023021113>
- Thongmuang, P. (n.d.). *A history of the Japanese parliament and politics: from Meiji to Reiwa*.
Constitution Drafting Commission. https://cdc.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=3669
- Wacharachinoros, U. (2024). Challenges of democracy in the digital age: analysis the impact of social media on political processes. *Chintasit Academic Journal*, 2(1), 40–53.
<https://so19.tci-thaijo.org/index.php/Chintasit/article/view/926>
- We Watch. (2023). *Analysis of general election campaign behavior on Thai social media (between 1–17 April 2023)*. <https://drive.google.com/file/d/1ntUFOcR98EQ4EcCOtnPdZyHJJ1Ftgl/view>
- Worthen, H. (2024, December 17). *Trending in 2024: stories that defined the year on social media*. Tubular. <https://tubularlabs.com/blog/trending-in-2024/>
- Yasseri, T. (2023). *From print to pixels: The changing landscape of the public sphere in the digital age*. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=4543907>
- Yuyao, M. (2019). The dissemination turn and meaning construction of folk internet discourse in the ‘post-truth’ era. *Media*, (3), 91–94.
- Zakaria, F. (1997). The rise of illiberal democracy. *Foreign Affairs*, 76, 22.